

В статье представлены модели формирования морального сознания современной студенческой молодежи.

Ключевые слова: моральное сознание, духовные потребности, нравственные ценности.

The models of moral consciousness forming at modern student youth are presented in the article.

Key words: moral consciousness, spiritual needs, moral values.

Крахмалева О. Г. – аспірантка кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Шевченко Г.П.

УДК 37.037

НООСФЕРА. НООСФЕРНА (ЕВОЛЮЦІЙНА) ОСВІТА: ЗАВДАННЯ І ПРИНЦИПИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

А. Ф. Кузнецова

У статті розглядаються питання неминучості переходу біосфери в ноосферу (сферу розуму), висвітлюється роль ноосферної (еволюційної) освіти на етапі переходу, визначаються базові принципи, які віддзеркалюють її сутність.

Ключові слова: біосфера, ноосфера, еволюційна освіта, принципи.

В. І. Вернадський – великий вчений, дослідник природи, розробив учіння про біосферу. Це вчення – основа для розуміння загальних закономірностей розвитку нашої планети. За В. І. Вернадським, біосфера – це єдина, злагоджена до найтонкіших взаємодій система, в якій всі живі організми, включаючи і людину, взаємовпливають один на одного. Порушення Всесвітнього Закону Єдності завдяки непродуманій, рушійній діяльності людини є основним витоком глобальних проблем, з якими зіткнулося людство у ХХ–ХХІ століттях.

Подолання проблем (фінансових, економічних, ресурсних, демографічних та інш.) можливо завдяки еволюційних зрушень в освіті. Однією з суттєвих вад сучасної освіти є втрата моральних орієнтирів, занедбання емоційного розвитку, чуттєвості тих, хто вчиться, жорстка орієнтація на технологічну основу засвоєння знань, що призводить до неекономічної експлуатації лівої півкулі мозку і сприяє становленню дискурсивно-логічного типу мислення.

Еволюція живого світу природи (біосфери) і людини як мешканця не тільки планети Земля, але і Космосу, потребує нової еволюційної освіти, яка спроможна внести свій вклад у подолання глобальної планетарної кризи.

Еволюційна (ноосферна) освіта вбачає за першочергову необхідність виховувати моральну людину, яка усвідомлює свою особисту відповідальність за сучасний і майбутній стан біосфери.

Мета статті – розкрити роль еволюційної (ноосферної) освіти в період переходу від біосфери в ноосферу, окреслити її основні завдання, сформулювати принципи.

Ноосфера – новий етап розвитку цивілізації

Володимир Іванович Вернадський (1863-1945), великий вчений-дослідник законів Природи, розробив вчення про біосферу. У всьому світі воно стало основою для розуміння загальних закономірностей розвитку нашої планети, від яких залежить подальше існування людства. Захист атмосфери, води, живої природи планети Земля будується на знаннях цих закономірностей.

Біосфера – це жива оболонка Землі, до неї входять земна тропосфера, океани, моря, всі живі мешканці, включаючи і людину. В цій живій оболонці все від маленької травинки до громадних дерев, від інфузорії до велетнів світу тварин взаємодіє і взаємовпливає на всі процеси в біосфері.

За думкою В. І. Вернадського, біосфера знаходиться в постійному розвитку, а вся сукупність живих організмів в біосфері – це єдина, злагоджена до самих тонких взаємодій система, це єдина в інформаційному відношенні система, в якій всі елементи (від клітини до організму в цілому) взаємовпливають один на одного.

Біосфера – середовище життя людини. Вона створювалась, як і вся планета Земля, земними і космічними силами. І людина як частина біосфери – творіння сил земних і космічних.

Але людина внесла в біосферу розум і працю і тим самим суттєво впливала на протязі століть і продовжує впливати на всі обмінні процеси в природі. Людина стала могутнім геологічним фактором.

Людина почала розуміти себе як могутню екологічну силу лише в ХХ столітті, коли проявили себе повною мірою як позитивні, так і негативні наслідки володарювання її над природою. Діяльність людини змінює, у великій мірі дисгармонізує єдину систему живих організмів в біосфері. Це система потребує додержання постійної рівноваги.

Занепокоєння В. І. Вернадського і іншими вченими-дослідниками природи було виправданим. Наш час характеризується глобальними змінами, які відбуваються на планеті Земля. Природа і суспільство знаходяться у незвичайному стані перебігу до зміни клімату і становленню нової біосфери.

Природа протидіє техносфері. Так визначив технічний прогрес Л. М. Гумільов.

Техносфера як результат руйнівної і нерозумної діяльності людини спровокувала кризисні явища в Природі, суспільстві, в особистому житті людини.

«У нашу епоху більшість людей освічені по-мірськи і мчаться з великою мірською швидкістю. У всіх державах бачиш збентеження... Зло мало-помалу стало сніговою лавою... Духовна пожежа – не залишилося нічого не пошкодженого. Загальний розвал. Не можна сказати: «У домі трохи пошкоджено вікно, або ще щось інше, давай я це виправлю». Весь дім розвалився. Світ став розрушеною домівкою,» – так у своєму слові «З біллю і любов'ю про сучасну людину» говорить старець Паїсій Афонський.

Техносфера стала однією з причин захворювання психіки сучасної людини. Сьогодні їй притаманні лестощі, лицемірство, честолюбство, чванство, заздрощі, марнолюбство, користолюбство, жадність.

Техносфера спровокувала кризові явища на всій планеті Земля. Це планетарна криза, тому що вона охопила всю планету, це цивілізаційна криза, тому що вона дійшла до всіх сфер життя і діяльності сучасної цивілізації. Сьогодні людство спостерігає глибоке пошкодження всіх систем: фінансової, економічної, політичної, освітньої, соціальної.

Криза – це тяжкий перехідний стан, коли здійснюється вихід помилкових установ, рішень, дій. Це період, коли необхідно відмовитися від здобутого, від того, що заважає подальшому розвитку.

Криза в перекладі з грецької означає рішення. Сьогодні людство і цивілізація (техносфера), яку воно створило, стають перед вибором базисних позицій, які взмозі забезпечити позитивний розвиток майбутнього в сфері моралі, духовності, ідеології, освіти, наукових пошуків, соціальних перетворень.

Техносфера є породженням дискурсивно-логічного типу мислення, який ствердив себе ще у V в. до н.е. Цей тип мислення базується на функціях лівої півкулі мозку, яка відповідає за логіку, і це необхідна складова мислення. Але природовідповідний тип мислення починається з правої півкулі, яка відповідає за почуття, інтуїцію, спонукає до творчого осмислення дійсності.

В своїх роботах Н. В. Маслоу доводить, що коріння кризи цивілізації і кризи освіти «ідуть у глибоку історію людства й пов'язані з феноменом розвитку свідомості людства. Тип лівопівкульного, тобто дискурсивно-логічного мислення, який історично створився, став превалюючим у людському суспільстві, починаючи з кінця V в. до н.е. і є таким у наш час».

Порушення принципу природовідповідності (про це свідчить екологічно невиправдана експлуатація лівої півкулі мозку) і є однією з причин багатьох проблем, з якими зіткнулося людство у XX і у XXI століттях: екологічних, соціальних, демографічних, фінансових та ін.

Слід зазначити, що, не дивлячись на негативні наслідки цивілізаційної кризи, вона, криза, є еволюційно необхідною фазою в розвитку цивілізації, це переломний момент, коли старий шлях розвитку вже вичерпав себе, а новий ще не знайдено. І в такому сенсі криза є стимулюючим фактором подальшого розвитку. Прийшов час людству робити вибір. Цей вибір зробили вчені-дослідники природи. У 1926 році у Парижі відбувся семінар, на якому визначився шлях подальшої еволюції в системі «природа-людина». Його учасники: Едуард Леруа (1870-1955), математик, палеонтолог, антрополог, П'єр Терьяр де Шарден (1881-1955), вчений, священник, філософ, Володимир Іванович Вернадський (1863-1945), засновник геохімії, біогеохімії, радіології, – проголосили неминучість переходу людства до ноосфери, як новому еволюційному етапу розвитку біосфери.

Ноосфера (грец. – noos – ум, розум). Ноосфера – сфера розуму. Ноосфера – це такий стан біосфери, коли настає гармонія в усіх системах стосунків «Природа – людина», «планета Земля – людина»,

«Всесвіт – людина». Гармонія передбачає злагодженість всіх процесів, всіх дій між Законами Всесвіту і людиною.

На семінарі в Парижі (1926р.) визначилися основні ідеї, безпосередньо пов'язані з етапом переходу від біосфери до ноосфери. Так, учасник семінару Едуард Леруа вважав, що саме свідомість людини (її думки, слова, почуття) є головною умовою поступового еволюційного розвитку всієї природи, саме свідомість людини сприяє переходу від біосфери до ноосфери – царству розуму.

Це положення підтримав П'єр Терьяр де Шарден, який вважав, що еволюція людства Землі безпосередньо впливає на еволюцію ноосфери. Головний фактор цього впливу – свідомість людини.

В. І. Вернадський висловив думку про те, що розум людини перетворюється в реальну геологічну силу, яка змінює вигляд Землі. Врятувати біосферу від порушення Закону Єдності здатна розумна людина. Вона знає міру у споживанні багатств Природи, вона (розумна людина) відповідає за результати своїх дій, це людина високоморальна, їй притаманна любов до всього суцього, намагання зберегти живий світ природи. Але згодом В. І. Вернадський дійшов до висновку: свідомість людини є головним фактором, який суттєво визначає «якість» відношень в системі «людина-природа», а розум – складова частина свідомості, саме свідомість людини (її думки, слова, почуття) є відображенням моральності, ціннісних орієнтирів у світі. К. Вазіна дає таке визначення поняття «свідомість»: «Свідомість –Космічний Розум; суб'єктивний дух; властивість душі; вищий рівень духовної активності людини, ціннісні орієнтації у світі; співвідношення своїх цінностей з життєвими установками інших; відношення до дійсності; ідеальні форми реального світу; здібність переконуватися в істині, розуміти, визнавати її; змінювати свою попередню думку; висловлювати істину за своїм переконанням; звіт за свої вчинки». [1,86].

Планетарна криза спровокована низьким рівнем свідомості людства (вчені визначають його як другий), падінням моральності, бездуховністю. Один з шляхів виходу з морально-екологічної кризи – удосконалення свідомості людини, заміна життєвих орієнтирів з споживальних на духовні. А духовний простір і є Тонкий Світ. У ньому – інформація про все суще. Інформація – це форма всього, це енергія в потенціалі. Людина повинна зрозуміти Єдність Світу, в якому духовне пронизує все матеріальне. Потенційний інформаційно-енергетичний бар'єр, який перепинає шлях у

Тонкий Світ, можна подолати тільки при високому рівні духовності і моральності.» – так вважав Лісов І.

Настав час, коли людство повинно зрозуміти, що воно силою свідомості створює ноосферу (новий стан біосфери), воно створює нову реальність. Це по-перше.

По-друге, необхідно зрозуміти, що інформаційне поле Всесвіту (назвемо його ноосферою) існувало завжди.

Людина розумна повинна знати силу впливу особистої свідомості (думки, слова, почуття) на всі процеси на планеті Земля і не смітити Простір Всесвіту негативом.

Вчені-дослідники, наші сучасники, стверджують, що весь простір Всесвіту заповнено фізичними енергохвилями – енергополями. Вони безкрайньо розповсюджуються у просторі, створюючи Тонкий світ, або інформаційне поле Всесвіту.

В цьому інформаційному полі Всесвіту фіксуються голографічні образи – символи почуттів, думок, ідей усіх мешканців на нашій планеті, в тому числі кожної людини. Виходячи з цього твердження, ноосферу можна трактувати як Простір, який утворює з планетою Земля єдине ціле, цей Простір існував завжди, ще до появи людства.

Однією з головних умов переходу до ноосфери – є відродження моральності людини, відродження, не становлення, не формування.

Що може слугувати відродженню моральності? Доктор технічних наук В. Н. Волченко стверджує: «Звичайних тривіальних шляхів виходу з морально-екологічної кризи, мабуть, немає. Необхідна нова парадигма, яка б виключала протиставлення ідеально-духовного матеріальному, яка б припускала зв'язок між наукою і релігією. Але якщо йти на такий союз, то необхідно визнати відсутність протиріччя для наукового мислення «Тонкого світу і Бога-Творця.»

Людина розумна розуміє всю відповідальність за всі процеси на планеті Земля і шляхом постійної рефлексії вичищає свою свідомість від негативу, щоб не оскверняти Інформаційне поле Всесвіту і тим самим увійти в чисті вібрації чистою свідомістю.

Наша планета Земля переходить у якісно новий стан, у ноосферу, і ніхто здатний до еволюції не загубиться.

Людина – космічний мешканець. Вона може вижити в цей час глобальних змін тільки за умови дотримання Космічних законів Єдності, Краси, Гармонії, Любові.

В цей час глобальних змін кожна людина буде оцінюватися за такими критеріями:

- інтелектуальність;
- емоційність;
- воля;
- духовність.

Виховання людини, яка спроможна відповідати цим критеріям, здійснює освіта.

Але в наш час сама освіта знаходиться в стані глибокої кризи, яка безпосередньо пов'язана з загальною цивілізаційною кризою.

Однією з суттєвих вад сучасної освіти є втрата моральних основ, занедбання проблеми розвитку емоційності, чуттєвості в процесі навчання, жорстка орієнтація на технологічну основу засвоєння знань, роз'єднання суб'єктів учіння, відсутність відповідальності не тільки за особисті дії, але і за результати дій в системі «природа-людство», «Всесвіт-людство».

Це останнє – слідство втрати людиною потреби в пізнанні себе, усвідомлення себе не лише як фізичного тіла, але як складну біоенергоінформаційну систему, в якій, як у будь-якому живому організмі, кожна клітинка взаємодіє з біліярдами інших, а вся ця складна система в свою чергу постійно взаємодіє з Тонким світом, з інформаційним Полем Всесвіту.

Людина, на жаль, усвідомлює себе лише як мешканця планети Земля, як матеріальне тіло, яке потребує постійного піклування, а не як мешканця Космосу. Сьогодні людство в цей відповідальний час переходу до ноосфери як нового еволюційного стану розвитку цивілізації потребує і еволюційної освіти.

Ноосфера освіта – нова парадигма освіти

«Освіта є фундаментальним засобом, умовою існування суспільства, його розвитку», – стверджує Ю. А. Урманцев. Освіта – фундаментальна основа осягнення буття. «Освіта – засіб орієнтації суспільства на якісні людські ресурси, передові технології в економіці і, в кінці кінців, на положення і роль держави в світі», – вважає Н. В. Маслова.

Освіта визначає вектор підняття держави, суспільства на нову ступінь розвитку цивілізації.

Освіта – це складна система, в якій взаємодіють (або не взаємодіють) багато елементів. Головні з них – це педагог і учень, культурна спадщина людства (знання – відкриття в різних областях науки, історії людських

цивілізацій, мистецтва та ін.). Це жива система, вона постійно оновлюється, тому що всі її елементи знаходяться у постійному прогресивному (або регресуючому) розвитку. І якщо держава (всі її освітні інститути) для підготовки спеціаліста створює навчальні плани, програми, підручники, що забезпечує стабільність змісту освіти, то взаємодія елементів «педагог-учень» є постійно мінливою.

Розвиток тут залежить від особистості самого педагога, його відношення до себе, відповідальності за якість його впливу (морального, духовного) на того, хто вчиться. Це зобов'язує самого педагога стати освіченою, вихованою і високоморальною людиною.

Кризу освіти сьогодні необхідно розглядати як кризу її моральної основи: проголошення гуманістичних принципів і ігнорування їх у практичній діяльності, бездуховність учасників освітнього процесу, безвідповідальність у прийнятті рішень, ігнорування особистості в навчальному процесі.

«Світу потрібна нова освіта, яка зробить Вас більш усвідомленим, а не більш ерудованим, яка зробить Вас більш люблячим, а не більш логічним», – справедливо вважає Раджинеш Ошо.

Для досягнення основної мети освіти – розвитку гармонійної особистості, яка усвідомлює свою роль у всесвітніх процесах, – сьогодні недостатньо спиратися тільки на уміння педагога організувати навчальний процес, наповнити його змістом, який відповідає сучасному рівню розвитку науки, сьогодні педагогу необхідно знати фізіологічні і інформаційно-енергетичні ресурси людини.

Сам процес навчання повинен не тільки апелювати до людини, її розуму, але і корегувати процеси сприйняття інформації, її засвоєння, закріплення і відтворення на основі принципу природовідповідності.

Така природовідповідна педагогіка має свою основу, свої цінності, структуру і функції.

Ю. А. Урманцев висловлює думку про те, що «освіта – це система, у якій є не тільки «вихід» у вигляді людей, учнів, які знають і вміють працювати, але і «вхід» у вигляді людей, учителів «репрезентів» усіх систем суспільства, які створюють всіх цих знавців і умільців для соціуму».

Виконати цю відповідальну роль підготовки творців взмозі педагог, який подолає проблеми, які призвели до кризи в освіті.

Проблеми	Шляхи подолання проблеми
Логічно-дискурсивний тип мислення, який став превалюючим в системі освіти.	Становлення гармонійного типу мислення як результат сукупної роботи великих півкуль мозку.
Жорстко закріплена залежність дитини від дорослого. «Рабство» дитини як соціальна проблема.	Становлення свідомості педагога, в основі якої – відношення до себе як до творіння Вищих Сил, і до будь-кого іншого (в тому числі до учня) як до найвищої цінності.
Відсутність духовної складової в цілях і змісті освіти.	Розвиток моральності, духовної свідомості всіх учасників освітнього процесу.

Духовність свідомості сьогодні стає актуальною проблемою, виходить на перший план в освіті. Від її вирішення залежить моральний етап суспільства сьогодні і завтра. Від її рішення залежить вибір людством природовідповідного шляху розвитку. Основними принципами його є:

- усвідомлення людиною себе як мікрокосму Всесвіту;
- відповідальність як прояв великої сили Духа у будь-якій діяльності;
- усвідомлення людиною своєї єдності з живим світом біосфери;
- збереження Природи, співробітництво зі світом Природи на основі Добра, Любові і захисту всього живого світу на планеті Земля.

У 20 роки ХХ століття учені-дослідники природи В.І. Вернадський, Едуард Леруа, П'єр Тєр'єр де Шарден проголосили неминучість переходу біосфери у новий етап – у ноосферу.

Цей перехід може забезпечити ноосферна (еволюційна) освіта. Її творці – наші сучасники М. Моїсеєв, Б. Астаф'єв, Н. Маслова та ін.

В основі ідеї ноосферної освіти – становлення духовності свідомості людини на основі розвитку цілісного гармонійного типу мислення. Саме духовність свідомості – це головна складова професійної діяльності педагога. Ноосферна освіта базується на ідеях педагогічних теорій і систем, які напрацьовані впродовж століть.

Прізвища педагогів-мислителів	Основні педагогічні ідеї їх наукових теорій
І. Песталоцці	Будь-яке навчання людини є ніщо інше, як мистецтво сприяти прагненню природи до свого особистого розвитку, і це мистецтво у значній мірі засновується на узгодженні і гармонії вражень, які повинні бути сприйняті дитиною з певним рівнем розвитку її сил.
А. Дестервег	Привчай дитину працювати, примусь її не тільки полюбити працю, але настільки з нею зріднитися, щоб вона стала її другою натурою... Привчи її до того, щоб для неї неможливо інакше, як тільки особистими зусиллями щось засвоїти; щоб вона самостійно думала, шукала, проявляла себе, розвивала свої дрімотні сили, робила себе стійкою людиною.
Я. А. Коменський	У видимому світі нема нічого, що не можна було б побачити, послухати, або чути, або пробувати на смак, або нюхати і таким чином визначити за якістю, то це означає, що у світі не існує того, що не взмозі обійняти обдарована почуттям і розумом людина.
Януш Корчак	Дитина перевершує нас силою почуттів, інтелектуально вона нарівні з нами, їй не вистачає тільки досвіду.
Л. М. Толстой	Діяльність розуму проявляється в любові. Любов є єдина розумна діяльність людини. Паростку любові потрібно, щоб ніщо не ховало від нього сонця розуму.

Навіть цей, далеко не повний перелік педагогічних ідей, свідчить про той великий потенціал, опанування яким оновить сучасний процес навчання, в якому взаємодіють, як і століття назад, педагог і учень. Захист прав дитини, її моральний розвиток без хибної соціалізації у світі дорослих на основі толерантної взаємодії в навчальному процесі, комфортність дитини, яку взмозі забезпечити організація навчального процесу завдяки реалізації принципу природовідповідності – ці ідеї акумулює саме ноосфера освіти.

Сучасна освіта в Україні базується на принципах, які віддзеркалюють шляхи і напрями її розвитку:

- принцип гуманітаризації освіти, який передбачає утвердження духовних цінностей як першооснови у визначенні змісту освіти формування цілісної, гармонійної картини світу, невід'ємною частиною якого є людина та її духовний світ, формування духовної особистості;
- принцип гуманізації, який полягає в «олюдненні знання», в рішучому повороті освіти до особистості учня, у забезпеченні сприятливих умов для розвитку здібностей, творчого потенціалу на основі прийняття його особистісних цілей і запитів, творчої співпраці з учнем;
- принцип особистісного підходу до учня вчителя, батьків закликає вбачати і в дітях, і в дорослих, залучених до освітнього процесу, неповторну унікальну особистість, постійно розкривати їхні досягнення в цьому процесі, шляхетність почуттів та знахідок розуму, щоб кожен відчував себе і кожну іншу людину;
- принцип системності забезпечує цілісність освіти як єдиного комплексу гуманітарних, природничих, технічних, суспільних наук;
- принцип екологізації виражає необхідність побудови такого змісту освіти, який дозволив би формувати уявлення учнів про взаємозв'язки процесів і явищ у природі, про її об'єктивну та універсальну цінність, місце людини в природі як її невід'ємної частини, необхідність дбайливого ставлення до природи;
- принцип єдності національного та загальнолюдського в освіті, який забезпечує формування повноцінної, духовно багатой особистості;
- принцип пріоритету розвивального навчання, який забезпечує безпосередній вплив навчання і розвиток дитини, формування у неї нових здібностей, в тому числі дидактичного мислення. При цьому знання та вміння, які закладаються в зміст освіти, виступають не тільки як мета, скільки як засіб розвитку сприйняття, мислення, пам'яті, емоцій, уваги та інших якостей особистості;
- принцип пріоритету творчої діяльності передбачає створення таких методик та технологій навчання, навчальних посібників, підручників, електронних засобів навчання, які активізують пошукову активність і створюють максимально сприятливі умови для творчої діяльності учнів;
- принцип додатковості вимагає, щоб нові методики, технології, навчальні посібники, підручники, електронні засоби навчання, які створюються, були взаємо доповнювані, щоб ідейно та методично склали єдиний навчальний комплекс, який поєднує гуманітарний,

природний, технічний, художньо-естетичний аспекти сприйняття навколишнього світу;

- принцип інтеграції передбачає реалізацію багатовекторної та різнонаправленої інтеграції змісту, методів та технологій освіти в освітньому середовищі: забезпечення інтегрованого підходу до виховання, в тому числі до формування здорового способу життя.

Ноосферна освіта базується на принципі відповідності вимогам Загальних Законів Світу. Це загальний принцип природовідповідності, він включає:

принцип екологізації	використання комплексу природних каналів сприйняття інформації (зір, слух, нюх, смак, дотик), що забезпечить екологічно виправдану гармонійну співпрацю великих півкуль мозку;
принцип гармонізації	добір методів і прийомів спільної діяльності педагога і учня, який слугує гармонізації роботи великих півкуль мозку. Вибір змісту навчання, який передбачає усвідомлення Всесвітнього Закону Єдності в різних системах, а саме «Людина–Природа», Людина–планета Земля», «Людина–Всесвіт», «Людина–Людина» та ін.
принцип гуманізації	орієнтацію тих, хто навчає (педагогів, вихователів) на унікальні індивідуальні особливості тих, хто вчиться, створення умов для їх розкриття і розвитку;
- принцип екологічної безпеки	сприйняття і обробка навчальної інформації будується на природовідповідних механізмах: створення образу інформації, емоційна реакція на образ, відтворення образу у малюнках, схемах, графіках, становлення особистісного відношення до здобутої нової інформації і на цій основі – її засвоєння.

Реалізація принципів досягається завдяки використанню комплексу методів і прийомів, які сприяють гармонізації роботи великих півкуль мозку, що в свою чергу, забезпечить розвиток чуттєвості, емоційності людина, яка буде спроможна передбачати довготривалі результати особисто прийнятих рішень на всі процеси в живому світі природи.

Організація процесу навчання на основі реалізації загального принципу природовідповідності забезпечить становлення гармонійного типу мислення людини як основної передумови гармонізації в системах «Людина–Людина», «Людина–суспільство», «Людина–Природа».

Література

1. Вазина К. Сотворение себя. – Н.Новгород: 2000. – 209 с.
2. Маслова Н.В. Ноосферное образование. – Симферополь: Доля. 2012. – 289с.
3. Горчаков Г.С. Концепция эволюционного образования // Образовательные стратегии XXI века: ноосферное образование. – Севастополь: 2003.– С.18-21.
4. Корсунская В.М., Верзилин Н.М., Вернадский В.И. – М.: Просвещение, 1975. – 125с.

В статье рассматриваются вопросы неизбежности перехода биосферы в ноосферу (сферу разума). Этап перехода требует эволюционных преобразований в образовании. Ноосферное (эволюционное) образование основывается на базовых принципах, которые зеркально отражают его суть.

Ключевые слова: биосфера, ноосфера, эволюционное образование, принципы.

The article deals with the questions of the inevitable transition of biosphere into noosphere (sphere of mind). The stage of transition is in need of evolutionary reforms in education. Noospheric (evolutional) education is based on the bedrock principles that mirror its essence.

Keywords: biosphera, noosphera, evolution of education, principles.

Кузнєцова А. Ф. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, дійсний член Ноосферної академії науки і освіти (м. Харків, Україна)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор ХНПУ імені Г.С.Сковороди В. М. Гриньова